

Pohjoisin Lappi

Hankkeen nimi:

Peloton pohjoinen Kylä

Hakija:

Leader Pohjoisin Lappi ry toimii Itä- ja Pohjois-Lapin alueella. Toiminta-alueeseen kuuluu Inari, Kemijärvi, Pelkosenniemi, Salla, Savukoski, Sodankylä ja Utsjoki. Yhdistys toteuttaa Peloton Pohjoisin-strategiaa rahoittamalla julkisoikeudellisten ja yksityisoikeudellisten yhteisöjen hankkeita ja yrityshankkeita. Yhdistys on toiminut vuodesta 1996 Leader-ryhmänä ja sillä on vankka osaaminen hankkeiden hallinnointiin. Yhdistys hallinnoi kalatalousryhmää. Yhdistyksen toiminnanjohtaja Henna Kontsas vastaa yhdistyksen toiminnasta ja omista hankkeista. Taloushallinnosta vastaa taloussihteeri Minna Huikuri. Hankeneuvontaa tekee toiminnanjohtajan lisäksi hankkeen kehittämisspäällikkö, joka toimii n.50% työajalla Avoimet miljööt -hankkeen projektipäällikkönä. Yhdistys hallinnoi Ikäihmisten perhehoitoa pohjoiseen ja Avoimet miljööt ja aidot elämykset, joiden rahoitus tulee ELY-keskuksen maaseuturahastosta. Lisäksi yhdistys toteuttaa omasta kiintiöstä rahoitettua Youth Activator Network-hanketta. Rahoitusta hankkeelle haetaan yhdistyksen omasta kiintiöstä, jota on jäljellä riittävästi hankkeen rahoittamiseen.

Toteutusaika:

1.2.2021-31.1.2022 (12 kuukautta)

Tausta:

Maaseutualueet ovat eläneet murroksessa perinteisten maaseutuelinkeinojen vähentyessä jo puoli vuosisataa. Kaupunkilaistumisen myötä kylien asukasluvut ovat jatkaneet laskuaan, väestö on ikääntynyt ja palvelurakenne on supistunut. Maatilojen määrä on vähentynyt rajusti. Suomen liityttyä Euroopan Unioniin, on tilojen vähentyminen nopeutunut entisestään kannattavuuden pohjautuessa entistä enemmän tukiin ja suuriin yksikkö kokoihin. Kylien kehityshistoria on ollut viime vuosikymmeninä hiipuva. Kylissä on tehty kuitenkin kovasti töitä elinvoiman lisäämiseksi olemassa olevin resurssein. Omaehtoista kehittämistä on tehty mm. maaseuturahaston hankerahoituksen turvin. Tämä työ on ollut kylätoimintaa ylläpitävää ja kehittämisen voimavarat ovat pääasiassa ohjautuneet perustoimintojen kehittämiseen. Uuden luomisen ja rohkeiden avausten ja kokeilujen aika ei ole vielä ollut. Perustyö on ollut kuitenkin hyvin merkityksellistä ja antaa pohjan uuden kehittämiselle.

Lapin maaseutualueiden näkymät ovat muuttuneet. Maatalousyhteiskuntaan pohjautuvan elämäntavan hiipumisesta on jo kulunut aikaa ja yhä useammalla nuorella ei ole siihen enää kontaktipintaa. Tämä mahdollistaa elintavan romantisoimisen ja herättää kiinnostusta elämäntapaa kohtaan. Myös globaali huoli ympäristön tilasta saa yhä useamman miettimään omia elämäntapoja.

Maaseutualueet tarjoavat maanläheisen tavan elää, jossa mm. omavaraisuus on helpompaa toteuttaa. Kylissä on myös rakennettua infraa, jonka hyödyntäminen esimerkiksi uusien asutuskeskusten sijaan on perusteltua. Uudet elämänarvot mm. eläminen lähempänä luontoa, luonnon kunnioittaminen, turvallisuuden ja hiljaisuuden vaaliminen, vähähiilinen elämäntapa ja yhteisöllisyys, kuuluvat yhä useamman nuoren perheen arvoihin. Lisäksi epidemiat ja tartuntojen välttely on lisännyt ihmisten kiinnostusta harvaan asuttuja alueita kohtaan.

Maaseutuelinkeinojen näkymät ovat myös osin muuttuneet; Lapin liiton julkaiseman Lapin elintarvikeohjelman mukaan omavaraisuusaste Lapissa halutaan nostaa 30 %:iin vuoteen 2025 mennessä. Visio pitää sisällään raaka-ainetuotannon ja jalostuksen niiltä osin kuin tuotanto on Lapissa mahdollista. Sen toteutumisen on arvioitu tuovan peräti 1300 suoraa työpaikkaa ja 132 miljoonan euron lisätulon maakuntaan elintarvikealalle. Lapissa kasvavat ja kasvatetut tuotteet nähdään puhtaina ja terveellisinä, joka tukee kulutuksen suuntaa.

Lapin kyliin olisi tulijoita, mutta erinäiset tekijät aiheuttavat sen, ettei asukasluku nouse. Ensinnäkin alueen kuolleisuus on korkeaa ikärakenteesta johtuen. Asukasluvun nouseminen edellyttäisi voimakasta tulomuuttoa. Kylistä on vaikea löytää asuinkiinteistöjä, samoin toiveiden mukaisien tonttien löytäminen on haastavaa. Maaseudun palvelurakenne vapaa-ajanharrastuksineen, ei välttämättä kohtaa uudisasukkaiden tarpeiden kanssa. Lisäksi paikallinen kulttuuri voi olla vaikea sisäistää. Samoin työpaikkatarjonta on etelän ja kasvukeskuksien tarjontaan nähden suppeampaa ja osin kausiluonteista. Maaseututuotteiden jalostusasteen nostaminen Lapissa, tarvitsee myös tekijöitä ja pääomaa.

Lapin kylissä on edellytykset kasville ja elinvoimalle. Jotta kehitystyö olisi kestävä, tulee sen tapahtua paikallista väestöä kuunnellen ja kulttuuria kunnioittaen. Kylien pitkäaikaisten asukkaiden paikallishistoria- ja kulttuurituntemus, alueen ympäristön ja luonnontuntemus, paikallisten ja perinteisten elinkeinojen hallinta sekä monialainen osaaminen, on äärimmäisen arvokasta ja vaalittavaa. Tämän kokonaisuuden huomioiminen kehittämistyössä, on kaiken toiminnan lähtökohta. Uuden ajattelun, kokeilujen ja rohkeiden avausten synnyttämiseksi kylissä, edellyttää keskustelua, pohdintaa, tutkimustiedon tulkintaa, mutta myös uusia ihmisiä ja uusia yhteyksiä. Kehittämistyön voimavaraksi, uusien ajatusten synnyttämiseksi ja rohkeiden avausten tekijöiksi tarvitaan maaseutukyliin uusia asukkaita ja uusia toimijajoukkoja, kuten oppilaitoksia. Tällä kokonaisuudella on hyvä lähteä tavoittelemaan Älykästä kyläaluetta. Kylien asukkaiden tarpeet ovat usein hyvin arkipäiväisiä ja ne jäävät vähemmälle huomiolle, kun hankerahoituksen saanti edellyttää innovatiivisuutta ja vähähiilisyttä.

Niinpä työ edellyttää monen tasoista ajattelutavan muutosta ja osaamisen lisäämistä. Esimerkkinä palveluiden nopea digitalisoituminen, joiden käyttöön ei alueen asukkailla ole välttämättä valmiuksia. Tarvitaan konkreettista koulutusta,

Pohjoisin Lappi

jotta asukkaita voidaan palvella digitaalisesti. Todellinen tilanne on, että kylissä asuu väestöä, jotka eivät osaa käyttää esim. pankkipalveluita saatikka täyttää veroilmoitusta sähköisesti. Jos perusvalmiuksia ei ole, on vaikea kehittää uutta ja hyväksyä kehittävä yhteiskunta. Maaseudun monet vahvuudet ja uudet mahdollisuudet ovat vielä löytämättä. Uutta ja vanhaa yhdistämällä voidaan vastata alati muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin.

Tavoitteet:

Hankkeen laajat tavoitteet ovat:

- kyläalueiden viihtyvyyden ja elinvoiman lisääminen
- uusien asukkaiden saaminen kyliin
- mahdollistaa uusien digitaalisten palvelumallien kokeilun ja tarjoamisen kylissä valmiuksien lisääntymisen myötä.

Hankkeen täsmätavoitteet:

- lisätä osallisuutta ja innostusta kylien kehittämistyöhön
- luoda uudenlaista ajattelua oman kotiseudun kehittämiseen.
- edistää uusien avausten ja ajatusten toteutumista pohjautuen alue historiaan ja kulttuuriin
- löytää uusia resursseja kyläalueiden kehittämistyöhön.
- aktivoida alueita, joissa kehittämistyö on viime vuosina ollut vähäistä.
- parantaa kyläläisten valmiuksia digitaalisten palveluiden käyttöön
- yhdistää perinteistä ja uudenlaista kylien innovaatioissa
- kutoa kyläverkostoa kylien välille

Hankkeen konkreettiset tavoitteet ovat:

- Kylätilaisuudet ja tapahtumat 24kpl (2 kuukaudessa).
- Maaseudun asukkaiden lyhytkoulutukset 14 kpl
- Tutustumismatkat ja retket, 2kpl
- Hankkeeseen osallistuvat maaseudun asukkaat 700 hlö (osallistujalistat)
- Talkootunnit **xxx**

Kohderyhmä:

Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminta-alue kattaa Utsjoen, Inarin, Sodankylän, Pelkosenniemen, Savukosken ja Sallan kuntien sekä Kemijärven kaupungin alueen. Alue on laajuudeltaan 56 849 neliökilometriä. Harvaan asutun alueen asukastiheys on 0,6 asukasta neliökilometrillä. Asukkaista seitsemässä kunnassa on yhteensä noin 30 000 ja yrityksiä hieman yli 3 000.

Leader Pohjoisin Lappi ry:n alueelle sijoittuu noin 90 kylää. Alueella on 1600-luvulla perustettuja, pääasiassa vesistöjen varsille syntyneitä vahvaan maaseutukulttuuriin

Pohjoisin Lappi

pohjautuvia kyliä sekä isojen metsätyömaiden luomia kyliä että sodan jälkeisen asutuspolitiikan myötä muodostuneita asutuskyliä. Asutuskylille tunnusomaista on se, että kyläalueet ovat laajalle levittäytyneitä ja tilat sijaitsevat harvassa. Asutuskyliä on mm. Pelkosenniemen Aapajärvi ja Saukkoapa, Sallan alueella mm. Varvikko, Vittikko, Ahvenselkä ja Lapajärvi, jonne vanhan Sallan asukkaat asutettiin, että Inarin Sevettijärvi, jonne mm. Petsamon Koltat asutettiin.

Toimenpiteet:

Resurssit:

Hankkeen johtajana toimii Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminnanjohtaja Henna Kontsas ja taloushallinnon hoitaa taloussihteeri Minna Huikuri. Hankkeelle palkataan projektipäällikkö, jonka työkuvaan kuuluu hankkeen toteuttaminen kokonaisuudessaan. Palkataan kokoaikainen työntekijä 12 kuukauden ajalle. Hänen työkuvaansa kuuluu vastata hankkeen kokonaistoteutuksesta, kilpailuttaa hankkeen ostopalvelut, hoitaa sisäinen ja ulkoinen viestintä, kontaktoida sidosryhmät, suunnitella ja toteuttaa toimenpiteet lukuun ottamatta osioita, joissa vaaditaan erityistä asiantuntijuutta.

Hankkeelle ei nimetä ohjausryhmää, vaan työryhmä, joka ohjaa hankkeen toteuttamista ja toimii aluetuntijan roolissa. Työryhmä koostuu mm. yhdistyksen strategiatyöryhmästä ja hankkeen aikana syntyvistä uusista yhteistyötahoista, kuten oppilaitoksen yhteishenkilöistä. Työryhmätyöskentelyä koordinoi hankkeen työntekijä ja työryhmälle maksetaan työskentelystä kulukorvaukset.

Toimenpiteet:

Hanke järjestää **osallistavia kylätilaisuuksia**, joiden aiheena on kylien tulevaisuustyö. Tilaisuuksissa pohditaan, millaisena kyläalue halutaan näyttävän vuonna 2030? Millaisia toimenpiteitä kylässä tulisi tehdä vision saavuttamiseksi? Mitkä ovat maailman trendit ja miten kyläalue asettuu globaaliin kokonaisuuteen? Tulevaisuustyössä käytetään asiantuntijoita ja yhdistetään paikallisten vahva kulttuuri ja aluetuntemus ja tulevaisuusajattelijan visiot. Kaikista tilaisuuksista tehdään dokumentointi. Dokumentoinnin tekotapa ratkaistaan hankkeen aikana. Työpajojen toteutuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaitoksia ja opinnäytetyöntekijöitä. Tilaisuudet organisoii projektipäällikkö, joka vastaa myös tilaisuuksien dokumentoinnista. Tilaisuuksissa mietitään pieniä konkreettisia toimenpiteitä kehittämistyön aloittamiseksi. Kylätilaisuuksista koostetaan Peloton Pohjoinen kylä -strategia.

Hanke toteuttaa ns. **kyläetsivä palvelua**, jonka tavoitteena on innostaa yhteisölliseen kehittämiseen sellaisia alueita, joissa kehittämistyö on ollut pitkään vähäistä. Innostusta tehdään kutsumalla koolle pienimuotoisia tilaisuuksia

kyläläisille luontaisessa kokoontumispaikassa ja kuunnellaan hiljaisiakin kehittämissignaaleja sekä edistetään ajatuksia resurssien puitteissa.

Etsitään pilottikyliä, joilla on valmius ja halukkuus ottaa vastaan ”uudisasukkaita” 1kk asumisjaksolle. Hankkeessa tarjotaan mahdollisuus asua kuukausi lappilaisessa pelottomassa ja pohjoisessa kylässä. Kyliin etsitään asukkaita, joilla on mahdollisuus tehdä etätöitä kotoa käsin ja kiinnostusta maaseudun kehittämiseen. Hanke maksaa uudisasukkaiden vuokratkustannukset (sisältää asumiseen liittyvät sähkö ja lämmityskuulut) kylissä olon ajan. Hanke kustantaa tiedottamisen ja vaadittavat työvälineet sometiedottamiseen ja järjestää kylätilaisuuksia mentoroinnin tueksi. Uudisasukkaat hankitaan aktiivisella markkinoinnilla ja tekemällä muutto kylään helpoksi. Uudisasukkaat raportoivat eri somekanavissa, millaista asuminen kylässä on. Lisäksi he osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kylän kehittämistoimintaan. Uudisasukkaiden kokemuksia ja kehittämisajatuksia pyritään hyödyntämään myös siten, että asukkaat pääsevät kertomaan kokemuksistaan ja kokemuksistaan yhteisesti ja saatua palautetta pyritään hyödynnetään kylien tulevaisuustyössä.

Tärkeänä osana kylien kehittämistyössä nähdään vertaisoppiminen. Toisten toimintaan ja toimintatapoihin tutustuminen avaa uudenlaista ajattelua ja innostaa myös oman alueen kehittämiseen. Hankkeen kautta tarjotaan **tutustumismahdollisuuksia ja retkiä kylästä kylään**. Hankkeeseen on varattu toteutettavaksi kaksi retkeä, toinen keväällä 2021 ja toinen syksyllä 2020. Retkien kohteet tarkentuvat hankkeen kuluessa.

Yhtenä osana hanketta on tarjota kylän asukkaille osaamisen lisäämistä. Aiheina ovat maaseudulla asumiseen liittyvien perusvalmiuksien parantaminen mm. digitalisaatio, tulevaisuustyö ja vähähiilisyys. Koulutukset toteuttavat kilpailutetut asiantuntijat. Koulutuksien avulla lisätään asukkaiden kotona asumisen valmiuksia, mahdollistetaan uuden oppiminen ja uusien palveluiden tarjoaminen digitaalisesti sekä tuodaan nykytrendeihin liittyvää uutta termistöä ja sisältöä tutuksi ja edistetään tulevaisuusajattelua ja uudenlaista yrittäjyyttä. Kouluksissa annetaan valmiuksia toimia tulevaisuuden tekijöinä kyläläisille, jotka kiinnostuvat digitaalisista palveluista ja uuden kokeilusta. Nämä tulevaisuuden tekijät voivat toimia muiden kyläläisten oppaina ja saada kylän digitaalisen pääoman kasvamaan.

Hankkeen tuloksista koostetaan kylien tarpeisiin ohjeistusta, kuten näin maksan laskut tietokoneella ja mejjän kylän näkemisen arvoiset paikat -lehtinen.

Hanke edellyttää kyläläisten sitoutumista ja vastikkeetonta työtä hankkeen hyväksi. Talkootyötä on tulevaisuustyöpajat, kyläkohtaiset uudet kokeilut ja uudisasukkaiden vastaanottoon ja perehdyttämiseen liittyvä työ. Lisäksi uudisasukkaiden tekemä kylämarkkinointi ja kehittämistyö lasketaan hankkeen talkootyöksi.

Kestävän kehityksen huomioiminen

Pohjoisin Lappi

Hanke tukee sosiaalista kestäväää kehitystä. Lähtökohtana kylien kehittämiseksi on paikallisten osaamisen ja kulttuurin tuntemus, johon tulevaisuustyö pohjautuu. Tulevaisuustyön tavoitteena on rakentaa lappilaisia kyliä, jotka vastaavat kestäviin ympäristöarvoihin. Ennakoitavuus ja suunnitelmallisuus tukevat kestävä kehityksen arvoja.

Yhteys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sekä alueelliseen ohjelmaan tai paikalliseen strategiaan. Miten aiemmat hankkeet on huomioitu?

Hanke toteuttaa paikallisen Leader-ryhmän Peloton Pohjoisin kehittämisstrategiaa. Hanke toteuttaa painopistettä Elinvoiman kulmakivet, palvelut, infra ja asuminen. Strategian tavoitteena on: Kylissä asumisen ja yrittämisen edellytysten turvaaminen, alueen asukkaiden hyvinvointi, toimivat ja varmat tietoliikenneyhteydet, viihtyisä ja houkutteleva asuinympäristö ja uudet asukkaat. Hanke parantaa valmiuksia ko. tavoitteeseen. Strategian keinoista hanke tukee yhteisöllisyyttä ja innostusta sekä osaamista ja oppimista.

Toiminta-alue, kohderyhmä, hyödynsaajat sekä aikataulu

Toiminta-alueena on koko Leader Pohjoisin Lappi ry:n alue. Kohderyhmänä ovat laajasti alueen asukkaat ja toimijat sekä potentiaaliset uudisasukkaat. Hankkeesta hyötyvät alueen asukkaat kylien elinvoiman ja viihtyvyyden lisääntymisen myötä. Hankkeen kesto on yksi vuosi.

Miten hankkeen toteutumista arvioidaan? Miten hankkeessa syntyvää toimintaa jatketaan hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankkeen toteutumista arvioidaan hankkeen työryhmässä ja palautekyselyllä mukana olleille kylille. Hankkeen seurantatiedot asettavat määrälliset tavoitteet, joihin verrataan hankkeen toteumaa.

Hankkeessa tuotetaan tietoa kylien tarpeista sekä voimavaroista ja resursseista tulevaisuustyöhön. Saatua materiaalia on hyödynnettävissä tulevan ohjelmakauden suunnittelussa. Osaamisen lisäämisellä luodaan valmiuksia alueen kehittämiseen ja mm. digitaalisten palveluiden tarjoamiseen kyliin.

Tiedottaminen

Hankkeelle luodaan omat kotisivut Leader Pohjoisin Lappi ry:n sivustojen alle. Lisäksi hankkeen tiedottamista tehdään omalla instagram-tilillä ja Leader Pohjoisin Lappi ry:n facebook-sivujen kautta. Hankkeen tilaisuuksista ja tapahtumista tehdään kyläkohtaisesti jaettavia paperimainoksia ja tiedotetaan kylien omien WhatsApp ryhmien kautta. Lehti-ilmoituksia hyödynnetään harkiten. Yhteen lehti-ilmoitukseen

LEADER

Pohjoisin Lappi

pyritään kokoamaan useamman kylän tilaisuudet. Viestintä yhteistyötä tehdään muiden hankkeiden kanssa. Hankkeen toiminnasta, tilaisuuksista ja tuloksista tiedotetaan niin paikallislehdissä, että maakuntalehdessä.

